

ת פ א ר ת ר א ד ז י ן

יוצא לאור על ידי מרכז מוסדות חסידי ראדזין בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ב"ה גיליון חג השבועות תשפ"ב

דבר הלכה: סעודה שלישית בשבת זו של ערב חג – אימתי נאכלת? (13)

בחינת 'חג השבועות' – לעומת בחינתה של 'חג המצות'

הגיד רבנו מאיזביצא בעל 'מי השלוח' זי"ע, משם הרב הקדוש מפשיסחא:

שני מועדים הללו, חג הפסח וחג השבועות, מקודשים ועומדים מראשית
ברייתם ליצירת הברית הנצחית שבין ישראל לאבינו שבשמים.

החילוק שביניהם הוא, ש"חג המצות" הינו משול לראיית חתן את הכלה'
[הקב"ה משול בזאת ל'חתן' כביכול, ואילו כנסת ישראל משולה ל'כלה'].

ואילו "חג השבועות" שהוא 'זמן מתן תורתנו' מהווה יום 'קבלת הקניין', שבו
הקב"ה נושא כביכול את כנסת ישראל לכלה כמאמר הפייטן 'תואר כלה מאוד
נתעלה, בקבלת יום זה עשרת הדברים מסיני!'

והדברים עמוקים עד למאוד.

[פרי צדיק' לרבנו צדוק הכהן מלובלין, בשם מורו ורבו רבנו מאיזביצא זללה"ה]

*

לכולי עלמא 'בשבת' ניתנה תורה לישראל! (שבת פו.)

טעם שניתנה התורה ביום השבת דווקא – מנהיר מרן בעל "בית יעקב" – לפי
שיום "השבת" מסמל במהותו קדושה שקביעות שלה אינה תלויה כלל במעשי
אדם, שהרי מקודשת ועומדת היא מראשית הבריאה במאמר השם יתברך
ככתוב "וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ"¹! וקדושתה נצחית היא

¹ בראשית ב, ג.

מכוח ההקדשה האלוקית שאינה פוסקת כמאמר "בִּינֵי וּבֵין בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לְעֵלָם"?

ללמדך, שקדושת התורה שניתנה לישראל אף היא אינה תלויה במעשיהם של ישראל ובכוח עבודתם, אלא הינה קדושה נצחית מאת הבורא יתברך, ובאמצעות שמירתה מתעלים ישראל בקדושה אלוקית למעלה מכל הבריאה. (ספר הזמנים, לחג השבועות)

*

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי.. בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מְדַבְּרֵי סִינִי.. וַיַּחֲן־שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר (שמות יט, א-ב)

מאי משמע "ויחן שם ישראל"?
מפרש רבנו "בית יעקב":

מכיוון שהגיעו ישראל ל"הר סיני", הרגישו בנפשם כי כאן "זהו מקום" שלהם.
היינו:

לאחר חיבוטי הנפש וטלטלות העזות שידעו ישראל עובר ליציאת מצרים, דרך ים סוף, רפידים ומרה, הרי במקום "הר סיני" ובשעה זו, שרתה עליהם לפתע כמין שלוות נפש עילאית ומופלאה, שטרם טעמו ומעולם לא חוו כמותה. נפשם נעטפה כביכול ב"מנוחה שלימה" לאחר שחשו בעליל כי השם יתברך שוכן בתוכם, בבחינת "שׁוּבֵי נַפְשֵׁי לְמִנוּחֵיכִי, כִּי ה' גָּמַל עָלֵיכֶם"³.

לשון "ויחן" מתפרש אפוא מלשון 'ניחותא', לאמור: נפשם ההומה של ישראל, שבה במקום זה אל מנוחתה הפנימית ואל חנייתה הטבעית.

(ספר הזמנים)

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְיֵצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מְדַבְּרֵי סִינִי

מאיזה טעם מזכירה התורה את תאריך מתן תורה בצמידות עם יציאת מצרים:
"בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְיֵצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם...?"

² שמות לא, יז.

³ תהלים קטז, ז.

מבאר רבנו הקדוש "בית יעקב" זי"ע ב"ספר הזמנים":

אמת ונכון כי 'יציאת מצרים' בפועל התרחשה לה בחודש ניסן שהוא חודש הראשון, אולם יציאה נפשית של ישראל ממצרים – טרם הושלמה אז. נותרו עדיין בבני ישראל "שיריים" מקליפת מצרים ומטומאתה, שטרם הזדככו כהלכה, והייתה להם שייכות מסוימת עם מצרים אף לאחר שכבר יצאו ממנה.

אך "בחדש השלישי", לאחר בירור משולש כביכול שנערך מצד בני ישראל במשך חודש אחרי חודש, מעיד הכתוב כי באותה שעה נסתיים תהליך "יציאת מצרים" של ישראל. בפרק זמן זה, נפטרה נפשם באופן סופי מן הזיקה הכובלת שהייתה מנת חלקם עד אז, ומן שיירי הזוהמה שדבקה בהם בארץ מצרים. או אז "בָּאוּ מְדַבְּרֵי סִינִי", היינו הם הגיעו לשלב האחרון של 'יציאת מצרים', עד שנעשו מתוקנים ומוכשרים להפוך להיות 'עם סגולה'.

ממשיך הכתוב ואומר "בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מְדַבְּרֵי סִינִי" – מאי משמע "מְדַבְּרֵי סִינִי"? "מדבר" מסמל ניקיון מכל חמדה ארצית של עולם הזה, כפי ש'מדבר' הינו מקום שממה שאין מצויות בו הנאות גשמיות כלשהן, כך ישראל שרויים היו אז במצב של ריחוק מן כל השאיפות הגשמיות לסוגיהן.

"סיני" נקרא כן בשמו לפי דברי חז"ל, מפני ששם בהר סיני "ירדה 'שנאה' לעכו"ם עליו"⁴.

פירוש הדברים, לפי מרן "בית יעקב":

בהר סיני ירדה לישראל 'שנאה נפשית' לכל דבר שנודף ממנו ניחוח של אומות העולם ו"עכו"מיות", כביכול! שכן שם הגיעו ישראל למדרגה כזו, שנפשם פשוט בחלה בתועבות מצרים ואביזריה ובכל תאוות הגויים לסוגיהן, עד כי הם רחשו שנאה לכל דבר רע, וכל ישעם וחפצם היה לרוץ לקראת המדבר בכדי לשמוע ולקבל שמה את דבר השם!

או אז, הגיע הזמן והוכשרה השעה למעמד "קבלת התורה" מצד בני ישראל.

(ספר הזמנים, לחג השבועות)

⁴ שבת פט, א.

וַיַּחַן־שֵׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר [שמות יט, ב]

"וַיַּחַן־שֵׁם יִשְׂרָאֵל". כאיש אחד בלב אחד. [רש"י]

מדוע דווקא כאן ובזמן זה, השתררה אחדות מופלאה כזו בישראל?

מנהיר מרן בעל "תפארת יוסף":

עיקר עניין 'פירוד' שבין בני אדם נצמח מכך, שאור השם יתברך נסתר מן האדם. במצב זה, רואה אדם את עצמו בלבד ואלו את השני רואה הוא כאלו גוף זר. אך מכיוון שאדם נראה אל מול עיניו אור השם במפורש, אזי אין שייך אצלו עניין של פירוד, שכן הוא מתבונן ואומר לעצמו: "הֲלוֹא אָב אֶחָד לְכָלֵנוּ, הֲלוֹא אֵל אֶחָד בְּרָאֵנוּ, מִדּוּעַ נִבְגַּד אִישׁ בְּאָחִיו, לְחַלֵּל בְּרִית אֲבֹתֵינוּ?"⁵

ואף שבגמרא מבואר כי בריאת כל אדם שונה היא משל בריאת חברו כמאמרם ז"ל "כשם שפרצופיהם אינן דומים זה לזה, כך דעותיהן אינן שוות זו לזו"⁶ – זה הדבר נוגע הינו רק במישור עולם הזה, שהדבר נובע מכוח הסתרת האור האופף את העולם עד שאפילו בדברי תורה שוררים חילוקי דעות בין החכמים מה מותר ומה אסור כמאמר "שבעים פנים לתורה". כל זאת מכיוון שלכל אחד ואחד ישנה כוונה מיוחדת בדברי תורה לפי שורש נפשו, הלכך רואה הוא את דעתו כנכונה ודעת חברו כבלתי נכונה. ואפילו על זאת חרצו חז"ל דעת קדשם באמרום "אלה ואלה דברי אלוקים חיים הן"⁷! כמו כן אמרו "בין שאמרו להדליק ובין שאמרו שלא להדליק, שניהן לדבר אחד נתכוונו"⁸

אכן לקראת מתן תורה, האיר השם יתברך לעיני עם ישראל אור עליון משורש הבריאה, וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בְּשָׂר יַחְדּוֹ כִּי פִי ה' דִּבֶּר, ממילא לא היה שום עניין פירוד נתפס בהם אלא היו כולם "כאיש אחד ובלב אחד!"

[תפארת יוסף, לחג השבועות]

כל פירוד שיש בין בני אדם – אומר מרן בעל "תפארת יוסף" – נצמח בעיקר מתוך הסתכלות והתרכזות בענייני עולם הזה.

⁵ מלאכי ב, י.

⁶ ראה: ברכות נח, א.

⁷ גיטין ו, ב.

⁸ פסחים נג, ב.

⁹ ישעיה מ, ה.

כאשר אדם מתבונן מסביבו בעיני 'עולם הזה' גרידא, מיד עולים בליבו הנאות וטובות עולם הזה שישנן אצל חברו, והיות שהוא מנסה הרי להשיג אותן הנאות בדיוק כפי שיש אצל חברו, נצמח מזאת 'קנאה ושנאה' ועין רעה מן אדם על פני חברו.

אכן כאשר אדם מרכז כוח ההסתכלות שבו לעניינים שברוח, היינו בדברים שלמעלה מן השמש שהמה תורה ויראת שמים, אזי אין הקנאה והפירוד קונים שביתה בליבו, שכן מיד נוכח הינו לדעת שלכל אחד ואחד ישנו חלק משל עצמו בתורה כמאמר "ותן חלקנו בתורתך" וכבוד שמים עולה מכולם באופן שווה בשווה, הלכך יכול כל אחד לחיות באחדות ובאהבה עם חברו.

אומר מרן "תפארת יוסף":

לקראת מתן תורה ומעמד הר סיני הגיעו ישראל למין דרגה גבוהה כזו של "וַיִּחַן־שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר", מאי משמע 'נגד ההר'? אלא שכל מבטם ומעינם נתון ומרוכז היה לכיוון ההר שעליו תינתן התורה לישראל, מתוך ערגה וכמיהה לשמע דבר השם. לזאת היו כל ענייני קנאה ותחרות ופירוד רחוקים מן נפשם כמטחוי קשת, ואחדות מופלאה השתררה ביניהם עד כי היו לבחינת "כאיש אחד ובלב אחד"!

[תפארת יוסף, לסעודת ראש חודש סיוון]

*

והייתם לי סגולה מפל־העמים [שמות יט, ה]

מהי מהותה של "סגולה" זו?

מפרש רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע, משמו של רבנו "היהודי הקדוש" מפשיסחה:

"סגולה" – הינו דבר שהוא פועל מבלי טעם ניכר לעין, אי לזאת מכונה הינו בשם "סגולה", לאמור: אין הדבר פועל פעולתו מתוך איזשהו כוח טבעי מוסבר והגיוני, אלא זהו דבר שמסוגל לכך מבלי כל טעם מפורש.

בבחינה שכזו, הינה אהבתו של השי"ת לעמו ישראל. אין היא מותנית או מוסברת בדרך כלשהי, ולא נתפסת על דרך הסברה, אלא זהו מעין "סגולה" מבלי טעם – שהבורא יתברך הינו בוחר בעמו ישראל ואוהבם יתר על פני כל העמים ללא שום סיבה!

(מי השלוח)

וַיִּתְּצֵבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר [שמות יט, יז]

'בְּתַחֲתֵית הָהָר'. אמר רבי אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: 'אם אתם מקבלים את התורה – מוטב, ואם לאו – פה תהא קבורתכם!'

(גמרא שבת דף פח.)

מעיר על כך מרן הקדוש "מי השלוח":

למרות כפיית הר זו – היו בני ישראל דוחקים עצמם אל תחתית ההר.

שכן למרות שהם מעצמם אמרו "נעשה ונשמע", עם זאת מעדיפים היו בני ישראל לקבל את התורה בדרך של "מצווה ועושה" (=כפה עליהם) – מאשר בדרך של "אינו מצווה ועושה" (=נעשה ונשמע). שכן כלל זה נקוט בידינו: "גדול המצווה ועושה, יותר ממי שאינו מצווה ועושה"¹⁰!

אי לכך, למרות הפחד וחרדה שתקפו על נפשם בכפיית ההר כגיגית, קרבו הכול והתכווצו 'בתחתית ההר', על מנת שלא להפסיד מאומה מן המעמד האדיר של קבלת התורה.. איש לא ניסה אז למלט את נפשו כביכול, ואף לא הרהר באפשרות כזו!

זהו שמציין הכתוב בשבחם של ישראל ואומר: **וְהֵם תָּפוּ לְרַגְלָהּ, יִשְׂא מִדְּבַרְתֶּיהָ**¹¹.

וכפי פירוש רש"י: **וְהֵם תָּפוּ לְרַגְלָהּ**. הם ראויים לכך [=לחיבתו היתירה של הקב"ה, יתר על כל העמים], שהרי תכו עצמן לתוך תחתית ההר לרגלך, בסיני!

(מי השלוח, פרשת וזאת הברכה)

*

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּהֵיטֵב הַבְּקָר... וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעַם לְקִרְאֵת הָאֱלֹהִים מִן־הַמִּזְבֵּחַ (שמות יט, טז–יז)

"וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעַם". בא הקב"ה ומצאן ישנים, התחיל והעמיד עליהן 'בקלאנין' [=רעשים], הדה הוא שכתוב **וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּהֵיטֵב הַבְּקָר, וַיְהִי קֶלֶת וּבְרָקִים!** והיה משה מעורר לישראל ומוציאן

¹⁰ בבא קמא פז, א.

¹¹ דברים לג, ג.

לאפנתי [ארמון] של מלך מלכי המלכים הקב"ה ככתוב "ויצא משה
את־העם לקראת האלהים מן־המחנה".

(מדרש רבה שיר השירים, פרשה א פרק נ"ו)

על שום מה התגלגלו הדברים כך, שבני ישראל לקראת קבלת התורה יהיו
צריכים להקיץ בעצמם מתוך שנת-ליל עמוקה??

מאיר לנו רבנו הקדוש בעל "מי השלוח":

קליטת דברי תורה ודברים שבקדושה בלב אדם, תלויה מעצם טבעה במידת
ההכנה הנפשית לקראתם מצד אדם. שהרי "דברי תורה" נקנים רק באמצעות
יגיעה כמאמר "לא יגעת ומצאת – אל תאמין"¹² במידה שאדם טורח ומייגע
להכין בנפשו "כלי קיבול" לקליטת ה"אור", במידה זו שורה הקדושה על אדם.

אימתי אמורים דברים אלו? למן "מתן תורה" ואילך! שכן לאחר זמן מתן
תורתנו הקדושה שכל חפצי עולם לא ישוו בה, יש בידינו מכוחה הסגולי "כלים"
מתאימים להכנה נפשית לקראתה, כל אחד ואחד כפי מדרגתו.

שונה בתכלית מכך, היה מצבם של ישראל בעידן שקדם ל"מתן תורה". אז,
טרם היו בידי ישראל "כלים" שיתאימו אל התכונה העצומה הנדרשת מן אדם
לקראת 'מתן תורה'. כל "הכנה" שיכלו ישראל לעשות, נחשבת הייתה כאין
וכאפס לעומת האור העצום שעתידיה נפשם לקלוט בעת מתן תורה. וכי מה
"הכנה" יכלו כבר בני ישראל לפעול בנפשם, שתכשירם כראוי לקראת הופעת
אורות אינסוף כאלו שהיו בעת מתן תורה? מאידך: וכי איזו מנת "אור" יוכלו
בני ישראל לקלוט בעת מתן תורה, אילו אור זה יהיה קצוב ומוגבל רק בהתאם
למידת "הכנתם" לקראת קבלת האור?!

אי לזאת, היה השם יתברך מפיל על בני ישראל תרדמה עמוקה, על מנת
ש"קבלת התורה" תיקלט בקרבם שלא כתוצאה מן "ההכנה" הנפשית של בני
ישראל, ומבלי כפיפות לדרגת הכנתם. 'התורה' הושפעה עליהם באמצעות
התעוררות עליונה מבלי כלי "הכנה" מתאימים, למרות כל הכנתם במהלך ימי
ההגבלה כמאמר "היו נכונים לשלשת ימים". רק מכוח שפע אלוקי אין סופי
שהושפע על נפשם בעת המעמד הנאדר בקודש, יכולה הייתה עיקר התורה
להיקלט ולהיספג בנפשם של ישראל, בעומקה ובהיקפה האין סופי.

זוהי משמעותה הפנימית של "תרדמה" זו המכוונת שנפלה על ישראל,
לקראת הרגעים הנשגבים והמכריעים של "מעמד הר סיני" וקבלת התורה.

[מי השלוח, חלק שני, פרשת יתרו]

¹² מגילה ו, ב.

**וַיֹּאמֶר ה' מְסִינֵי בָּא, וְזָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ, הוֹפִיעַ מִהַר פְּאָרָן, וְאַתָּה
מִרְבֵּבַת קֹדֶשׁ (דברים לג, ב)**

בגמרא¹³ מבואר, שלפיכך נקרא זהר בשם "סיני", משום שמשם ירדה שנאה לאומות העולם אל ישראל (=על שום שישראל קיבלו שם התורה, והם לא)

ולכאורה מה 'שנאה' שייכת כאן, והלוא כפי המבואר במדרש הקב"ה חיזר על פתחי אומות העולם ושאל להן אם מוכנות הן לקבל את התורה, והם השיבו על כך ב"לאו" רבתי??

מאיר רבנו הקדוש "מי השלוח":

לאמתו של דבר, מעולם לא ביקש הקב"ה לתת את התורה לאומות העולם, חס וחלילה! אלא מלכתחילה בחר השם יתברך בבני ישראל בלבד, שהמה נועדו לכך מראשית הבריאה כמאמר חז"ל "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים" – בשביל "ישראל" שנקרא 'ראשית', ובשביל התורה שנקראת 'ראשית'! (=לשון רש"י בתחילת ספר בראשית)

אולם, בכדי שלא יהיה לאומות העולם "פתחון פה" לאמור: מדוע 'בני ישראל' זכו בקבלת התורה, ואנחנו לא?! הלכך סובב השי"ת את עניין קבלת התורה כך, שמקודם לכן היה שואל כביכול לדעת אומות העולם באם מוכנות הן לקבלת התורה, והן בעצמן ידחו אפשרות זאת וישיבו על ההצעה בשלילה.

משל למה הדבר דומה?? אומר "מי השלוח":

לאיש עשיר, שהיה מבקש עבור בתו המשכלת חתן מושלם, בחור משכיל וטוב לב. נסע העשיר לעיר הגדולה אל הישיבה המפורסמת שהתקיימה שם, בכדי לבחור חתן מבין כתליה.

והנה תיכף עם כניסתו להיכל הישיבה, לאחר סקירת בחורי הישיבה שגדשו את ההיכל, נדמו הם בעיניו כגאים ורחבי לב, שתורתם אינה עומדת בראש מעינים וכל חזותם מביעה זחיחות ונפש רחבה. אולם בירכתי האולם צד את עינו עלם חמודות, טוב מראה ובעל פנים עדינות, ואף שבגדיו טלואים וניכר כי בן עניים הוא, מכל מקום ליבו מהלך היה שבי אחריו, בהכירו בזוך ועדינות תווי פניו וביראתו הקודמת לחכמתו.

בתחילה חפץ 'הגביר' להיות "מדלג על ההרים" ולגשת הישר אל הבחור המדובר, אולם היות שכבר נדבר עם ראש הישיבה בעניין, ואף הבחורים שמו

¹³ שבת פט, א.

לב אל כניסת הגביר והבינו כי הלה מבקש חתן לבתו והללו ניסו למצוא חן בעיניו, הלכך לא יכול היה לנהוג כמבוקשו.

העמיד אפוא הגביר פנים כאלו טרם החליט, הלך בין הבחורים "לפי הסדר", רכן מעל גבי חובשי ספסלי הישיבה ושאלם לתלמודם, למרות שבליבו תיעב אותם ומפעם לפעם אף היה "מגניב" מבטים לעבר 'בחיר ליבו'. כמוכן שאף אחד מן הבחורים "לא מצא חן בעיניו", עד שלבסוף ניגש אל הבחור האחרון, שמשך כל הזמן ישב ולמד ולא שת ליבו כלל לכל ההמולה המתרחשת סביבו... כך ובזה האופן "נבחר" חתן דנן, הבחור העדין והשקדן, מושא לבו של הגביר למן הרגע שכף רגלו דרכה על מפתן ההיכל...

הנמשל מובן:

"ה' מְסִינֵי בָּא" – הקב"ה מראש "סימן" לעצמו את 'עם ישראל' כעם הנבחר שראוי לקבל התורה הקדושה, חמדה גנוזה מני דורות קדם. הן מקרא מלא דיבר הכתוב "הָלוֹא אֶחָד עָשׂוּ לְיַעֲקֹב, וְאַהֲבֵי אֶת־יַעֲקֹב, וְאֶת־עֲשׂוֹ שְׂנֵאתִי"¹⁴!

אף על פי כן, מכיוון שבא השם יתברך לתת את התורה, שיחר תחילה פניהן של אומות העולם והציע להן לקבל את התורה, דבר שלא הסכימו אליו כמוכן – אלא שצעד זה נעשה מצדו יתברך "למראית עין" בלבד, בכדי שלא להשאיר 'פתחון פה' לאומות העולם, שיטענו שאף הן מוכנות היו לקבל את התורה כשם שקיבלוה ישראל, אלמלי שכלל לא פנו אליהם בדבר.. אכן בפועל "ה' מְסִינֵי בָּא", היינו מתוך "שנאה" ששנא לעשו ויתר אומות העולם, אך לאמיתו של דבר מבקש היה להעניק את התורה לבני ישראל בלבד!

ואכן ב"זוהר הקדוש" מבואר¹⁵, כי השי"ת נקט בעצות ובתכסיסים כביכול על מנת שאומות העולם לא "יתעניינו" כלל בקבלת התורה אף לא למראית העין, כדי שלסוף ישראל עם סגולה יהיו יחידים לקבל את התורה באהבה!

(מי השלוח)

ה' מְסִינֵי בָּא, וְזָרַח מְשַׁעִיר לְמוֹ, הוֹפִיעַ מִהֵר פְּאָרְן...¹⁶

בספר "הזוהר הקדוש"¹⁶ מובא, כי בעת שבא הקב"ה אל האומות לשאול אם מוכנות הן לקבל את התורה, "דילג להן" על הדברות הראשונות, והגיע עמן

¹⁴ מלאכי א, ב-ג.

¹⁵ פרשת בלק דף קצ"ב.

¹⁶ שם.

תיכף לדברות האחרונות שהן "לא תגנוב, לא תרצח"! ובשל כך לא התרצו אומות העולם לקבל התורה והשיבו בשלילה.

נשאלת לכאורה השאלה: מדוע אכן "דילג" להם הקב"ה לאומות העולם עד לדברות אחרונות? ובכלל מה משמעות "דילוג" זה, וכיצד אצל עם ישראל לא השפיעו דברות הללו והם התרצו למרות זאת לקבלת התורה?

מבאר רבנו בעל "בית יעקב" ב"ספר הזמנים":

יש ואדם הינו שומע דברי תורה, ואז נפתח לבו והוא מתלהב, עד כי מוכן הינו לקבל דברי תורה בכל נימי נפשו.

אולם לאמתו של דבר, לא ב"קבלת תורה" מעין זו חפץ בורא עולם.

חפצו של הבורח בתורה הינו שאדם יקבל את התורה בכל ישותו ומהותו, אף כאשר דברי תורה הינם בבחינת "העלם" אצלו ואינם מאירים בנפשו, כגון במצבים שבהם אינו מצוי "במיטבו" הנפשי, שאם אפילו אז מקבל אדם את התורה, מעיד הדבר על חפץ נפשו בתורה. מאידך, באם אדם מוכן ומזומן ל"קבלת התורה" רק בעת שהוא נחשף לאורה העצום של התורה, אין הדבר מעיד כלל על קבלת התורה מצד האדם.

מסביר רבנו ה"בית יעקב":

בעת שנגלה הקדוש ברוך הוא על אומות העולם ופתח לדבר עמן אודות נתינת התורה – לבטח נמלא לב האומות בעוז וחדווה, וגילוי זה עורר בקרבן רגשות רוחניים עזים. לעת שכזו, באם היו הן משיבות בתשובה חיובית, עדיין אין ראייה מכך כי חפצות הן באמת בקבלת התורה, שכן מה יעשו הללו כאשר גילוי האור ייעלם מהם כאשר בתחילה?

אי לכך, היה השם יתברך מעמיד להן "מבחן" בפני אומות העולם כאשר "דילג" עמן הישר לדברות האחרונות, היינו שהעלים מהן האור הגנוז שבתורה והגיע עמן הישר אל דברות האחרונות "לא תגנוב" "לא תרצח" ו"לא תנאף", שמסמלות עידן הסתר בנפש אדם כאשר נפשו נכספת ומתאוה לרע, לפי שאין האור גלוי לעיניו ושורה בנפשו – באלה תיבחנה האומות בקבלתן.

כאשר נוכחו האומות ב'הסתרה' זו, פג מליבן כל שמץ חפץ בקבלת התורה, והן השיבו להקב"ה בשלילה מוחלטת. מכיוון שבליבן של האומות אכן אין שוכן שמץ של רצון אמתי בקבלת התורה, בכמות שהיא באמת.

לא כן הייתה תגובת בני ישראל: על עם ישראל מעידה התורה, שלאחר ששמעו אודות מתן תורה הקרב ובא, נענו הם תיכף ובהתלהבות כמאמר "וַיַּעֲנוּ כָּל-הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ, פֶּלֶא אֲשֶׁר-דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה"¹⁷! נקט הכתוב בלשון "הָעָם" שזו דרגה הנמוכה שבקרב נפשות ישראל, להודיעך כי עם ישראל אף כאשר שרויים הם במצב שהינם מוגדרים "עם", מכל מקום מביעים המה כל חפצם וישעם בקבלת התורה.

יש בדבר משום אות ומופת, שישראל בפנימיותם חפצים הם בעצם בקבלת התורה, ואינם תלויים ועומדים רק כפי 'מצבי רוח' חולפים שבהם, או בהארות כביכול. לזאת אכן ניתנה התורה לישראל – ולא לכל יתר אומות העולם.

(ספר הזמנים' על חג השבועות, ט)

'בשעה שהקדימו ישראל 'נעשה' קודם ל'נשמע', יצאה בת קול ואמרה..'

[שבת דף פח.]

מהי משמעות המיוחדת שבהקדמת 'נעשה' ל'נשמע'??

מרן הקדוש "בית יעקב" זי"ע, מאיר בדבר מכבשונה של "תורת איזביצא":

הבדל גדול ויסודי יש בין קליטת חוש השמע, לבין קליטת חוש הראייה.

באמצעות חוש 'הראייה' יש בידי אדם אפשרות להקיף ולקלוט מראות הכוללים פרטים רבים בבת אחת, מה שאין קיים כן בחוש השמע, שבו אין ניתן לקלוט שני קולות ביחד כמאמר חז"ל באמרם "תרי קלי – לא משתמעו"¹⁸! [=שני קולות ביחד אינם נשמעים לאוזן אדם] 'שמיעה' מגיעה היא בהדרגה אל אדם, דבר דבור על אופניו. שבאם ייאמרו באוזני אדם משפטים רבים בעת ובעונה אחת, לא ישמע אדם ולא יבין מהם כלום, אלא יש צורך לפרוט באוזניו תיבה אחר תיבה ומשפט אחרי משפט, רק אז מסוגל אדם לקלוט את כל הנאמר לו ולצרפו לכדי שמיעה אחת.

כזה הוא אף החילוק שבין מדרגת 'נעשה' – למדרגת 'נשמע'.

בעוד 'נעשה' הינו מונח כללי המעיד על עשיית דברים הרבה שלא תחת מגבלת זמן וסדר, היינו מושג שהוא 'מעל הזמן' – 'נשמע' לעומתו הינו מושג התחום

¹⁷ שמות יט, ח.

¹⁸ ראש השנה כז, א.

בזמן, היות שאין באפשרות אדם כאמור לשמוע דברים רבים בבת אחת, אלא רק באופן של מוקדם ומאוחר כפי סדר האמירה.

מבארת בזאת הגמרא:

לקראת 'מתן תורה', התרוממו בני ישראל בהשגתם לכלל מידה זו, עד שהאורות הרוחניים כלם בהקו כנגדם בעת ובעונה אחת, כמידת חוש 'הראייה' המקיף דברים הרבה ביחד. זהו בחינת 'נעשה', שהינה אמירה כוללת ובלתי מוגבלת בזמן ומקום. הם השיגו אז את כל האורות בפעם אחת בבחינת ראייה, מה שדורש בחוש השמע שבאדם משך זמן ארוך מאד, לפי שצריך לשמוע דברים כהווייתם בזה אחר זה. ואלו עתה דבקה נפשם של ישראל באור עליון ומרומם, עד שהם השיגו הכול בבת אחת מבלי כל סדר מסודר.

זוהי בחינת הקדמת 'נעשה' קודם ל'נשמע', שאל כמותה ייחלו ישראל קודם מתן תורה, ואל מדרגה נעלה זו התרוממו נפשותיהם בעת מתן תורה בהיותם 'רואים את הקולות'. היינו, שהיו משיגים הדברים בבת אחת בבחינת 'ראייה', מה שבאמצעות קולות היו משיגים רק לאחר זמן ארוך וממושך. זו הייתה מדרגת ישראל המרוממת והנשגבה, שזכו לה בעידן של 'מתן תורה'.

[”בית יעקב”, פרשת משפטים]

מגילת רות

יְשַׁלֵּם ה' פְּעֻלָּךְ וְתִהְיֶה מִשְׁפְּרָתְךָ שְׁלֵמָה מֵעַם ד' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר־
בָּאת לַחֲסוֹת תַּחַת-כַּנְפָּיו [מגילת רות, ב-יב]

יְשַׁלֵּם ה' פְּעֻלָּךְ.. אמר רב חסא: אשר באת לחסות תחת כנפיו.

[מדרש רבה]

וכי מה חידוש חידש כאן רב חסא בדבריו, מעבר למה שבא מפורש בכתוב??

מסביר רבנו "מי השלוח":

לאמתו של דבר, כל מעשה הנפעל מידי אדם הינו מורכב בעצם מן שני חלקים: מן חלק 'המחשבה' [סוף מעשה במחשבה תחילה], ומן חלק 'המעשה' [=הפעולה].

והנה מטבע האדם לחשוב, כי על חלק 'המעשה' מגיע לו אכן שכר מלא, מכיוון שפעל ועשה דבר שמבלי מעשהו לא היה נפעל ונעשה. לעומת זאת על

'המחשבה' גרידא אין מגיע לו שכר כל-כך, היות שהמחשבה אין היא בידי אדם כדוגמת המעשה אלא שנפעלת היא מידי שמים, כשם שמחשבות אדם מתרוצצות להן בראשו מעצמן ומכוח עליון היא אפוא נפעלת.

אך האמת היא שונה לגמרי. שכן לאמתו של דבר לא המחשבה בלבד באה מכיוון שמים כאמור, כי אם אף המעשה שדומה בעיני אדם כי זהו 'מעשה' שלו בעליל, אין הוא מגיע מידו של אדם שהרי כך אנו אומרים בנוסח 'אני מאמין':
'אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא בּוֹרָא וּמְנַהִיג לְכָל הַבְּרוּאִים, וְהוּא לְבַדּוֹ עֹשֶׂה וְעוֹשֶׂה וַיַּעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים!'

אכן בהיות האדם חוסה בצלו יתברך ותולה אף מעשיו הטובים בכוח עליון, אזי השם יתברך גומל עמו חסד באופן 'מידה כנגד מידה' ותולה לזכות האדם אף המחשבה שבליבו, שלכל הדעות אין היא בידי אדם, והינו זוקף אפוא לזכות האדם הן את 'המעשה' הטוב שלו שפעל והן את 'המחשבה' הטובה שבליבו.

זהו אם-כן מה שהוסיף רב חסא בדרשתו, לאחר שעמד על לשון הכתוב וַתְּהִי מִשְׁפָּרְתָּךְ שְׁלֵמָה – וכי מהו 'שלמה'? מבאר רב חסא הכוונה, כי לא זו בלבד על 'המעשה' שבאה תקבל רות שכר, אלא אף על 'המחשבה' שהביאה אותה הנה שזוהי בבחינת 'אֲשֶׁר בָּאת', גם על זאת תקבל היא שכרה משלם, זאת מכוח עצם בואה לחסות בצל כנפי השכינה. בזאת 'תְּהִי מִשְׁפָּרְתָּךְ שְׁלֵמָה יַעֲמֵם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל' הן על מעשה שלה והן על מחשבה שלה, כמבואר.

[מי השלוח, מגילת רות]

שאלה אקטואלית להלכה:

אימתי יש לערוך "סעודה שלישית" בשבת זו?

(שחלה ביום ערב חג השבועות)

"סעודה שלישית" בשבת, נאכלת היא באופן הרגיל ביום השבת לאחר תפלת מנחה, כמבואר בשולחן ערוך ורמ"א (סימן רצ"א ס"ב):

"זמנה (של סעודה שלישית) משיגיע זמן המנחה... הגה: וי"א דטוב יותר להתפלל מנחה תחילה (ראסור לאכול עד שיתפלל, מ"ב), וכן נוהגים לכתחילה במדינות אלו".

אולם, בעת ששבת חלה בערב יום טוב מתעוררת שאלה לכאורה, שכן ישנה הלכה נפרדת שאין לאכול סעודה בערב יום טוב מן המנחה ולמעלה, כמו שפסק רמ"א (סימן תקכ"ט):

"ואסור לאכול (לאו דווקא אסור, אלא מצווה להימנע, מ"ב) ממנחה ולמעלה בערב יום טוב כמו ב(ערב) שבת שזוהו מכלל הכבוד (כדי שיאכל בליל יום טוב לתיאבון, מ"ב).

אלא שתיכף מסיים רמ"א וכותב:

"מיהו אם ערב יום טוב שבת, יכול לקיים סעודה שלישית (פידוש, אפילו אם שכח או עבר ולא קיים סעודה שלישית קודם זמן מנחה קטנה, יכול לקיים אחר כך, מ"ב), ויאכל מעט פת לכבוד יום טוב (שאז מצווה לכתחילה להיזהר שיאכל רק מעט פת כדי שיאכל בלילה לתיאבון, מ"ב).

*

מן הדברים הללו של רמ"א (ומ"ב) עולה, כי מצד עצמו אפשר לאכול סעודה שלישית כבכל שבת לאחר תפילת מנחה, אלא שלכתחילה יראה לאכלה קודם זמן מנחה קטנה, שהינה כשעתיים וחצי קודם שקיעת החמה, ואם עבר או שכח או שלא היה יכול מקודם, יכול הוא לאכול לאחר זמן זה, אלא שאז יראה לאכול רק מעט פת (כביצה) בכדי לצאת ידי חובה, ולא ירבה בסעודה בכדי שיוכל לאכול בליל יום טוב לתיאבון.

והנה יש אשר נקטו למעשה, במקרה כזה שחל יום טוב בערב שבת או כשחל יום טוב ראשון של ראש השנה בשבת, או בחו"ל בכל יום טוב ראשון שחל בשבת (מפני סעודת הלילה של יום טוב שני; אולם השווה "ביאור הלכה" שם, ד"ה בעיו"ט) - שהם מחלקים לצורך קיום "סעודה שלישית" כהלכתה לכתחילה את סעודת 'יום השבת' לשני חלקים, היינו שחלק ראשון אוכלים כסעודה שנייה של שבת, ואז מברכים ברכת המזון ועושים מעט הפסקה, ולאחר מכן נוטלים ידיים שנית ועורכים חלק השני של הסעודה בתור סעודה בפני עצמה, הנחשבת לסעודה שלישית' - ובאופן כזה יוצאים ידי הכול.

אלא שמעיקר הדין, אין הדברים פשוטים לגמרי.

שכן יש הטוענים כנגד הנהגה זו, שאין סעודה השנייה נחשבת כסעודה שלישית בשבת, על שום שסעודות הללו יש לאוכלן כל אחת ואחת כסעודה בפני עצמה כשאדם משביע עצמו בה, ואלו כאן לאחר שאדם כבר אכל סעודה אחת כביכול, שוב אין האדם רעב. הכיצד אפוא תיחשב לו זו כסעודה שלישית של שבת? - זוהי טענה אחת.

טענה שנייה שנטענת כנגד חלוקת הסעודה היא, שבחציית הסעודה לשניים יש בה לכאורה משום גרימת "ברכה שאינה צריכה". שכן מפאת 'טעימה' גרידא די לה בברכה אחת ובנטילה אחת, ואלו הצורך בחציית הסעודה נובע בעצם מטעם אחר לגמרי, שאינו נוגע לאכילה עצמה. אלא שעל כך יש המתרצים, שאם הברכה נובעת מצורך הלכתי כלשהו, אף שאינו נוגע לעיקר עניין האכילה, שוב אין זו בגדר "ברכה שאינה צריכה".

אולם עיקר הטענה שיש המעלים כנגד הנהגה זו הינה, היות שלפי הקבלה עניין יש לאכול סעודה שלישית לאחר תפילת המנחה דווקא, וכן משמע כאמור מלכתחילה אף מדברי רמ"א (בשבת רגילה, על כל פנים) - אי לכך מצווה שלא לשנות אלא לנהוג בפשיטות כמנהג שאר שבתות, ויאכל סעודה שלישית רק לאחר תפילת המנחה, אף כי ימעט באכילתו כדי שיאכל בלילה לתיאבון כאמור (וכמובן שאינה נאכלת באופן זה בציבור, לנהוגים כך בכל שבת).

עד כאן - בנוגע ליום טוב רגיל שחל בשבת (=ודין ערב פסח שחל בשבת, הינו כידוע עניין בפני עצמו ואין אנו דנים בכך).

*

והנה במקרה כמו שלפנינו, שערב חג השבועות הינו חל בשבת - מביע רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים" דעתו דעת תורה על פי דברי ספר "הזוהר הקדוש" - שבאופן זה בוודאי יש לאכול סעודה זו כסעודה בפני עצמה לכל דבר, ואין לדחותה לסעודה שלישית, מחמת סעודת יום טוב של הלילה.

נביא בזאת תחילה קיצור ותמצית מדברי "זוהר הקדוש" הנוגעים לעניין, בתרגום ללשון הקודש. ואלה דברי "הזוהר הקדוש" (פרשת אמור, דף צד ע"ב, לאחר דברים רמים אודות ג' סעודות):

"שאל רבי אלעזר ברבי שמעון מאביו:

"סעודה שלישית בשבת, כאשר נקלע בו 'אורח' (=היינו מועד של ראש השנה ויום שני של ראש השנה הוא במוצאי שבת), האם מניחים אז סעודה שלישית שבת ואין אוכלים אותה, או שמא אוכלים אותה כשאר שבתות? אם אין מניחים אותה, נמצא האורח שהוא סעודת יום טוב של לילה, נדחה משולחן המלך (=כי מחמת סעודה שלישית זו אינו יכול לאכול סעודת ליל יום טוב שני בתיאבון), ואם מניחים אותה ואין אוכלים סעודה שלישית, נמצא שיש פגם וחסרון בסעודת המלך שהוא 'שבת'?"

"השיב לו אביו רבי שמעון:

"משל למלך שנודמן לו אורח, ומחמת כבוד האורח נטל המאכל שלפניו ונתנו לפני האורח שלו. כמו כן מבטלים סעודה שלישית לכבוד יום טוב שני של ראש השנה, שאף על פי שהמלך אינו אוכל עמו עתה (כי יום טוב הוא במוצאי שבת), מכל מקום ממאכלו של מלך הוא אוכל ואין זה פגם לשבת, כי שבת בעצמו מכבד את אורחו שהוא המועד והמלך כביכול נותן לפניו לאכול (היינו שגם בשבת בעצם הוא יום טוב כמו מוצאי שבת, אם כן נחשב הדבר כאלו השבת מכבד את יום טוב ואין בזה משום גרעון בכבוד השבת).

"שאל עוד רבי אלעזר לאביו רבי שמעון:

"ומה נעשה כאשר ערב פסח חל ביום השבת, שאז אין יום טוב של פסח שמתחיל בלילה 'אורח' של שבת, ואין זה נראה כאלו שהשבת מכבדת את יום טוב בביטול הסעודה, האם גם אז נבטל סעודה שלישית או שלא?"

תפארת ראדזין / חג השבועות

”השיבו רבי שמעון:

”אמרתי לך זאת, רק כאשר יום טוב ראשון חל בשבת ובמוצאי שבת הוא גם יום טוב, שאז יום טוב כולו נחשב כאורח אצל השבת והשבת מכבדת אותו, אולם באם יום טוב חל רק בערב ובשבת הוא ערב יום טוב, בזאת לא אמרתי שיבטל סעודה שלישית של שבת מפני יום טוב שיחול אחריו. אולם ערב פסח שחל בשבת דין נפרד יש לו, מכמה סיבות נפרדות (=והולך ומונה שם כמה טעמים לדבר).

עד כאן מדברי ”זוהר הקדוש” לענייננו.

מתוך מהלך הדברים האמורים העלה רבנו הקדוש בעל ”אורחות חיים” (בפירושו ”תפארת החנוכי” על ספר הזוהר הקדוש), כי בערב חג השבועות שחל בשבת, בוודאי שאין לדחות סעודה שלישית של שבת מפני סעודת יום טוב של שבועות, שחל בלילה.

(ומכאן אפוא, שסעודה זו יש לקיימה על כל פנים כהלכתה ובזמנה. אף שהחכם בראשו, ישים לב לקיימה כחובתה מבלי להפריז במאכל ומשתה, כדי שיאכל בלילה לתיאבון, שלגבי תוספת גרידא דינו כמובן כבכל ערב יום טוב).

*****

”צְבִי וְאַתְרְעֵי בֶן, וּמִסֵּר לָן אֲוִרֵיתָא!”

”וּבְאוּ כֻלָּם בְּבֵרֵית יַחַד,

נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע אֲמָרוֹ כְּאֶחָד!”

ברכת

”א פְּרִיילִיכְען יום טוב!”

חג שמח!

©

כל הזכויות שמורות

”להוצאת ”תפארת ראדזין”